DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)
19. oktober 1995 *

I sag C-128/94,

angående en anmodning, som Bundesverwaltungsgericht i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Hans Hönig

mod

Stadt Stockach,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til Rådets direktiv 88/166/EØF af 7. marts 1988 om opfyldelse af Domstolens dom i sag 131/86 (annullering af Rådets direktiv 86/113/EØF af 25. marts 1986 om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns) (EFT L 74, s. 83),

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.N. Kakouris, og dommerne P.J.G. Kapteyn (refererende dommer) og J.L. Murray,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Hans Hönig ved advokat Jürgen Gündisch, Hamburg

— Stadt Stockach ved leitender Regierungsdirektor Wolf-Wilhelm Waibel, Regierungspräsidium Freiburg

— den tyske regering ved Ministerialrat Ernst Röder og Regierungsrat Bernd Kloke, begge Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongerige ved Assistant Treasury Solicitor John E. Collins, som befuldmægtiget, bistået af Barrister Rupert Anderson

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Claudia Schmidt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 22. juni 1995 af Hans Hönig, af Stadt Stockach, af den tyske regering og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. september 1995,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 16. december 1993, indgået til Domstolen den 4. maj 1994, har Bundesverwaltungsgericht i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til Rådets direktiv 88/166/EØF af 7. marts 1988 om opfyldelse af Domstolens dom i sag 131/86 (annullering af Rådets direktiv 86/113/EØF af 25. marts 1986 om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns) (EFT L 74, s. 83, herefter »direktivet«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag mellem Hans Hönig og Stadt Stockach angående Verordnung zum Schutz von Legehennen bei Käfighaltung af 10. december 1987 (tysk bekendtgørelse om beskyttelse af burhøns, BGBl. I, s. 2622, herefter »den tyske bekendtgørelse«), som trådte i kraft den 1. januar 1988.

3 § 2, stk. 2, i den tyske bekendtgørelse bestemmer, at bure, der benyttes til burhøns med en gennemsnitlig vægt på over 2 kg, med virkning fra den 1. januar 1993 skal have et areal på mindst 550 cm^2.

4 I henhold til artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til direktivet drager medlemsstaterne omsorg for, at hver høne fra den 1. januar 1988 disponerer over et burareal på mindst 450 cm^2.

5 Hönig er landmand og holder burhøns. Han har for den nationale ret gjort gældende, at den tyske bekendtgørelse var i strid med fællesskabsretten, for så vidt som den fastsætter større minimumsburarealer end de i direktivet foreskrevne.

6 Hönig har anført, at direktivet opstiller mindstekrav til burenes beskaffenhed, som medlemsstaterne ikke kan fravige. Formålet med direktivet, som er at undgå ulige konkurrencevilkår, vil kun kunne realiseres, såfremt der i medlemsstaterne så vidt muligt gælder ensartede regler.

7 Ifølge Bundesverwaltungsgericht hersker der tvivl om, hvorvidt artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til direktivet giver medlemsstaterne ret til at gå videre end de i direktivet opstillede mindstekrav. Retten finder på den ene side, at det kun er meningen med direktivet at stille visse mindstekrav til medlemsstaterne, som ikke er afskåret fra at indføre strengere regler, men at en sådan fortolkning på den anden side ikke gør det muligt fuldt ud at opfylde direktivets målsætning om at fjerne konkurrencefordrejningerne på markedet for æg og fjerkrækød.

8 Bundesverwaltungsgericht har således udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til Rådets direktiv 88/166/EØF af 7. marts 1988 fortolkes således, at medlemsstaterne i henhold til bestemmelsen har pligt til

at fastsætte det deri anførte burareal som mindsteareal og således ikke på nationalt plan kan indføre strengere krav?«

9 Som det fremgår af Domstolens praksis, skal der ved fortolkningen af en fællesskabsbestemmelse ikke blot tages hensyn til ordlyden, men også til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 17.11.1983, sag 292/82, Merck, Sml. s. 3781, præmis 12, og af 21.2.1984, sag 337/82, St. Nikolaus Brennerei, Sml. s. 1051, præmis 10).

10 Artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til direktivet har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne drager omsorg for, at

— alle nyopførte bure til brug inden for Fællesskabet og

— alle bure, der tages i brug for første gang,

fra den 1. januar 1988 i det mindste opfylder følgende krav:

a) Hver høne skal disponere over et burareal på mindst 450 cm^2 ...«

11 Medlemsstaterne kan således i henhold til bestemmelsens ordlyd ikke foreskrive et mindre burareal end 450 cm^2, men de har derimod mulighed for at foreskrive et større burareal pr. høne end det i direktivet nævnte, således som det i øvrigt fremgår af direktivets overskrift og dets artikel 1, som lyder således: »I dette direktiv fastlægges mindstekrav vedrørende beskyttelse af æglæggende burhøns.«

12 Direktivets bestemmelser med mindstekrav er baseret på Rådets resolution af 22. juli 1980 om beskyttelse af burhøns (EFT C 196, s. 1) og Rådets afgørelse 78/923/EØF af 19. juni 1978 om indgåelse af den europæiske konvention om beskyttelse af dyr under opdræt (EFT L 323, s. 12).

13 Der skal herefter ses på formålet med direktivet.

14 Som anført af generaladvokaten i punkt 13 i forslaget til afgørelse, sigter direktivet dels mod at sikre en beskyttelse af dyr under opdræt, dels mod at formindske uligheder mellem medlemsstaternes konkurrencevilkår på markedet for æg og fjerkrækød.

15 Fællesskabslovgiver har således forsøgt at forene ønsket om, at den fælles markedsordning for æg og fjerkrækød fungerer tilfredsstillende, med ønsket om at beskytte dyrene ved at fastsætte fælles mindstekrav for alle intensive opdrætssystemer, herunder opdræt af burhøns, jf. tredje betragtning til direktivet.

16 Endelig viser ordene »som et første skridt« i tredje betragtning og formuleringen af fjerde betragtning til direktivet, at dette kun sigter mod en vis grad af harmonisering på området for beskyttelse af høns ved hjælp af bestemmelser, som indeholder mindstekrav.

17 Det må erkendes, at denne fortolkning af direktivets bestemmelser — som anført af sagsøgeren i hovedsagen — kan indebære, at opdrættere af burhøns i en medlemsstat bliver stillet ringere end opdrættere i andre medlemsstater, således at der fortsat består visse uligheder mellem konkurrencevilkårene. Disse følger skyldes imidlertid den grad af harmonisering, som er tilsigtet med de omhandlede bestemmelser om mindstekrav.

18 Spørgsmålet fra den nationale ret skal herefter besvares med, at artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til Rådets direktiv 88/166/EØF af 7. marts 1988 om opfyldelse af Domstolens dom i sag 131/86 (annullering af Rådets direktiv 86/113/EØF af 25. marts 1986 om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns) skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for, at medlemsstaterne indfører strengere nationale regler om arealet af bure til burhøns.

Sagens omkostninger

19 De udgifter, der er afholdt af den tyske regering, Det Forenede Kongerige og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Bundesverwaltungsgericht ved kendelse af 16. december 1993, for ret:

Artikel 3, stk. 1, litra a), i bilaget til Rådets direktiv 88/166/EØF af 7. marts 1988 om opfyldelse af Domstolens dom i sag 131/86 (annullering af Rådets direktiv 86/113/EØF af 25. marts 1986 om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns) skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for, at medlemsstaterne indfører strengere nationale regler om arealet af bure til burhøns.

Kakouris Kapteyn Murray

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. oktober 1995.

R. Grass C.N. Kakouris

Justitssekretær Formand for Fjerde Afdeling